

Облік і оподаткування

УДК 657.005:339.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14829949>

**Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю
зовнішньоекономічної діяльності підприємств
в ризик-орієнтованих умовах**

Вакуленко Віталій Леонідович

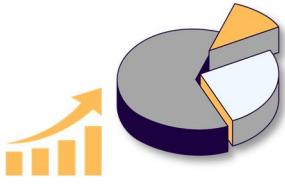
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту ім. професора
Й.С.Завадського, Національний університет біоресурсів і природокористування
України, м. Київ, Україна, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7019-1832>

Прийнято: 19.10.2024 | Опубліковано: 29.10.2024

***Анотація.** Актуальність дослідження оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємств полягає в обґрунтуванні необхідності впровадження заходів безпеки, оцінки стійкості та конкурентоспроможності на міжнародних ринках вітчизняних суб'єктів господарювання.*

***Метою** дослідження є визначення факторів впливу на внутрішній контроль та конкретних дій і процедур, що забезпечуватимуть ефективність оцінки системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах нестабільності.*

***Методологічною** основою даного дослідження є загальнонауковий підхід до розуміння економічних явищ і процесів. Використання методів аналізу та синтезу, групування та узагальнення сприяло виявленню факторів, що*

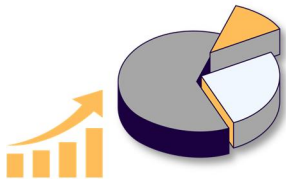
впливають на внутрішній контроль зовнішньоекономічної діяльності компаній. Методи індукції та дедукції посприяло вивченню формування оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Системний підхід закладено в основу розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності.

У результатах дослідження окреслено необхідність оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності. Систематизовано основні етапи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності, кожен з яких включає визначені автором процедури для забезпечення ефективності контролю та дотримання вимог законодавства. Визначено показники оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

У висновках зазначено, що запропонована оцінка допомагатиме виявити слабкі місця та визначити ключові аспекти управління ризиками, які можуть вплинути на результати діяльності. Ефективна система внутрішнього контролю за зовнішньоекономічною діяльністю допоможе мінімізувати фінансові та операційні ризики, забезпечить відповідність обліку операцій вимогам законодавства та міжнародним стандартам, підвищити ефективність зовнішньоекономічної діяльності та зменшити витрати.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні фінансових ризиків у зовнішньоекономічній діяльності; оцінки впливу макроекономічних факторів з метою вдосконалення системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності та підвищення її ефективності в умовах глобалізації та швидких змін.

Ключові слова: система внутрішнього контролю, експортно-імпортні операції, ефективність, ризики, законодавство, валюта, показники.

Evaluation of the efficiency of the internal control system of foreign economic activity of enterprises in a risk-oriented environment

Vitalii Vakulenko

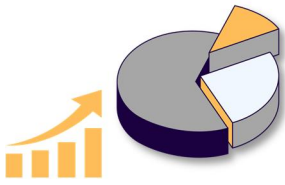
Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management named after Professor Y.S. Zavadsky, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7019-1832>

Abstract. *The relevance of research assessing the effectiveness of a company's system of internal control over its foreign economic activities (FEA) lies in the need to ensure the safety, stability, and competitiveness of the company in international markets.*

Purpose. *The purpose of the study is to determine the factors affecting internal control and the specific actions and procedures to ensure the effectiveness of the assessment formation of the system of internal control of the external economic activity of the enterprise under conditions of instability.*

Methods. *The methodological basis of this study is a general scientific approach to understanding economic phenomena and processes. The methods of analysis and integration, grouping, and generalization contributed to the identification of factors affecting the internal control of the external economic activities of enterprises. Analysis and integration, induction and deduction are scientific cognitive methods used to form an assessment of the effectiveness of the system of internal control of the external economic activity of the enterprise.*

Results. *The results of study revealed the need to assess effectiveness of the system of internal control of external economic activities. The main stages of internal control over external economic activities are systematized, each of which includes*

specific actions and procedures to ensure the effectiveness of controls and compliance with legal requirements. Indicators for assessing the effectiveness of the system of internal control over the external economic activities of an entity are defined.

Conclusions. *The conclusion is that such assessments help to identify weaknesses and focus on key aspects of risk management that may affect performance. An effective system of internal control over external economic activities can help minimize financial and operational risks, comply with legal requirements and international standards, increase the efficiency of external economic activities, and reduce costs.*

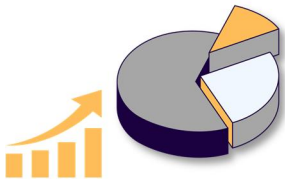
Prospects *It is to assess the impact of macroeconomic factors in order to improve the system of internal control of external economic activities and their efficiency in the context of globalization and rapid change.*

Keywords: *internal control system, export-import operations, efficiency, risks, legislation, currency, indicators.*

Постановка проблеми. Проблема оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає в ряді організаційних, технічних, правових і кадрових аспектів, які забезпечують оцінку цієї системи. Зокрема:

1. Відсутність єдиних стандартів оцінки ефективності. В Україні досі не розроблено єдиної методики оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності. Відсутність єдиного методу змушує кожную компанію визначати власні критерії оцінки ефективності, що ускладнює аналіз і порівняння результатів навіть у межах однієї галузі.

2. Неадекватна система управління ризиками. Системам внутрішнього контролю, призначеним для пом'якшення ризиків, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, часто бракує чіткості в оцінці та управлінні

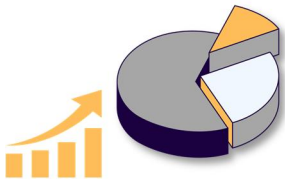

валютними, митними та іншими ризиками. Тому важливо мати ефективні методи прогнозування та моніторингу цих ризиків, але вони не завжди застосовуються на практиці.

3. Невизначеність в оцінці ефективності перевірки договору та документів. Оцінка виконання зовнішньоекономічних контрактів і дотримання вимог документації часто є суб'єктивною та підлягає індивідуальному тлумаченню. Відсутність єдиних критеріїв оцінки дотримання договірних умов може призвести до помилок у визначенні ризиків невиконання та їх наслідків, ускладнюючи процес коригування політики внутрішнього контролю.

4. Проблеми з кадрами та брак кваліфікації. Ефективний внутрішній контроль зовнішньоекономічної діяльності вимагає висококваліфікованої команди зі знанням митної, валютної та міжнародно-правової тематики. Проте на багатьох підприємствах професійна кваліфікація персоналу, який бере участь у контролі, не відповідає вимогам сучасної зовнішньоекономічної діяльності. Це призводить до помилок у процесі тестування та ускладнює виявлення порушень.

Зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних компаній характеризується високими комерційними, фінансовими та курсовими ризиками. У зв'язку з цим, щоб здійснювати свою діяльність, компанії повинні побудувати ефективну та надійну систему внутрішнього контролю, що забезпечує дотримання законності, достовірності, своєчасності, повноти та ясності інформації, що стосується імпортової та експортної діяльності. В умовах зростаючої глобалізації та все більш суворих вимог з боку урядів і міжнародних організацій компанії повинні мати систему контролю, щоб забезпечити ефективну економічну діяльність за кордоном, водночас мінімізуючи ризики та дотримуючись правових вимог. Отже, періодична оцінка зовнішньоекономічної діяльності є важливим інструментом для підтримки стабільності та ефективності системи внутрішнього контролю.

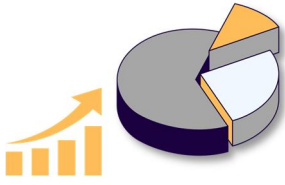

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність запровадження внутрішнього контролю та механізми його функціонування розглядаються у низці досліджень науковців та практиків. Наприклад, актуальність та необхідність внутрішнього контролю в компаніях розкрито у працях таких авторів як А.А. Михалків, Т.В. Косташ [1, с.61], Н.В. Кінзерської [2], Т. К. Метіль, С.М. Брезицької [3, с. 27], які досліджували методичне забезпечення внутрішнього контролю. І.М. Ткачук [4, с. 215] визначав фактори, що впливають на побудову внутрішнього контролю ЗЕД та ефективність контролю зовнішньоекономічної діяльності через призму інформаційного забезпечення. А. Сагун, О. Пристемський [5, с. 89] розкрили важливість організації внутрішнього контролю через призму дебіторської та кредиторської заборгованості. Ю.І. Ключ, А.В. Іжболдіна [6], В.М. Маланкевич, В.М. Чубай [7], В.Чиж, І. Керезвас [8, с. 119], виходячи з аналітичних показників фінансового стану досліджували оцінювання системи внутрішнього контролю.

Оскільки аналіз ризиків є складовою частиною оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств, М. Л. Ковальова [9, с. 42], В.Ф. Тищенко, Ю.С. Кулик [10], В.А. Туржанський, О. В. Неліпович [11, с. 206] підкреслюють важливість досягнення балансу між застосуванням ефективних інструментів для виявлення та реагування на ризики під час митних перевірок і підтримкою глобальної торгівлі та спрощенням процедур митного оформлення.

О. М. Кириченко, А. В. Поліщук, [12] досліджували ефективність управління валютним ризиком. М.М. Танасієва, І.І. Никифорак [13, с. 30] досліджували специфіку методологічних засобів внутрішнього контролю для виявлення та оцінки підприємницького ризику.

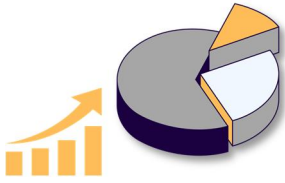
Серед іноземних науковців варто виділити Т. Н. Thabit, A. Solaimanzadah, М. А. Mohammed [14, с. 381], які визначили ефективність внутрішнього

контролю в оцінці ризиків організації. Efsun Fatemeh Amani Moghanjoughi та Dr. Cem Niyazi Durmuş [15] розглядали фактори та компоненти внутрішнього контролю.

Їхні дослідження охоплюють різноманітні аспекти функціонування системи внутрішнього контролю у контексті зовнішньоекономічної діяльності. Висвітлені в роботах результати демонструють потребу в удосконаленні методів оцінки ефективності цієї системи з урахуванням специфічних умов і характеристик діяльності конкретного підприємства. Низький рівень теоретичних напрацювань щодо оцінки системи внутрішнього контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств зумовило дослідження даної проблематики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю підприємства щодо зовнішньоекономічної діяльності є складним і багатофакторним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Такі невирішені проблеми, як відсутність єдиних стандартів, недосконале управління ризиками, недостатня автоматизація та низька кількість персоналу, значно ускладнюють впровадження ефективного контролю. З огляду на ці питання актуальним є розробка єдиного підходу до оцінки ефективності внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням усіх факторів і потреб підприємства в умовах глобалізації та розвитку міжнародної торгівлі, що дозволить оперативно ідентифікувати ризики, які можуть вплинути на зовнішньоекономічну діяльність підприємства. Визначення кількісних критеріїв для оцінки ефективності внутрішнього контролю підприємства забезпечить прозорість у використанні ресурсів і коштів адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та забезпечити стійкий розвиток бізнесу. Це надає значні переваги в умовах глобалізації та високої конкуренції на

міжнародних ринках, забезпечуючи підприємству стабільність і здатність до довгострокового розвитку.

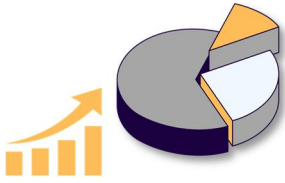
Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності буде корисною для всіх учасників зовнішньоекономічної діяльності, включаючи керівників підприємств, фінансових менеджерів, контролерів, партнерів, інвесторів, юристів, митних органів та інших зацікавлених осіб. Вона допомагає забезпечити надійність, прозорість і ефективність бізнес-процесів, що критично важливо для розвитку та стабільності підприємств у міжнародному бізнес-середовищі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах нестабільності. Результати дослідження покликані сприяти побудові ефективної системи внутрішнього контролю, яка б дозволила точно виявляти ризики та мінімізувати їх вплив на зовнішньоекономічну діяльність, тим самим підвищуючи стійкість і конкурентоспроможність підприємств.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати ключові фактори та етапи внутрішнього контролю, зосереджуючи увагу на конкретних діях та процедурах забезпечення ефективності контролю та виконання вимог законодавства.
2. Визначити кількісні критерії, які дозволяють оцінити ефективність функціонування системи внутрішнього контролю.
3. Розробити практичні рекомендації для вдосконалення та оптимізації системи внутрішнього контролю у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств як об'єктів міжнародних економічних відносин є

важливою і неодмінною частиною їх господарської діяльності. Ефективність систем внутрішнього контролю та процесів управління ризиками надає керівництву інформацію про те, якою мірою досягаються стратегічні та операційні цілі, а також забезпечує адекватну впевненість у тому, що інформація, надана суб'єктом господарювання, є достовірною та відповідні закони та нормативні акти дотримуються.

Необхідність оцінки ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) компанії зумовлена кількома факторами:

- Зростанням обсягів зовнішньоекономічної діяльності. Збільшення кількості міжнародних угод та імпортно-експортних операцій призводить до зростання низки ризиків, пов'язаних з митними, валютними та податковими питаннями. Ефективний внутрішній контроль може допомогти мінімізувати ці ризики, гарантуючи, що всі дії суб'єкта господарювання відповідають чинному законодавству.

- Складність міжнародних правил і стандартів. Міжнародна торгівля регулюється численними стандартами і правилами, включаючи митні правила, валютне регулювання, стандарти якості товарів і послуг та міжнародні договори.

- Коливання валютних курсів і тарифні ризики. Внутрішній контроль у цьому випадку має на меті зменшити фінансові витрати, пов'язані з цими факторами, а також забезпечити правильність розрахунку тарифів і коливань валютних курсів.

Налагодження внутрішнього контролю за зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) є одним з аспектів забезпечення ефективності, прозорості та законності бізнес-операцій на міжнародному рівні. Основні фактори, що впливають на встановлення такого контролю, наведені нижче (рис. 1).

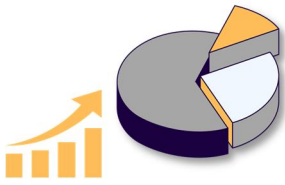
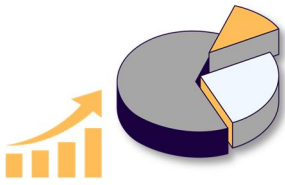

Рис. 1. Фактори впливу на внутрішній контроль зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Джерело: сформовано та доповнено автором на основі [4, с.215]

Управління фінансами зовнішньоекономічної діяльності передбачає ряд ризиків, які потребують детального контролю. Коливання курсу валют, непередбачувані зміни економічної ситуації в країні-партнері, високий рівень заборгованості контрагента – все це може вплинути на ефективність фінансових операцій.

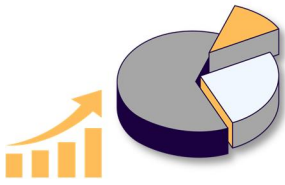

Ефективна система внутрішнього контролю має забезпечувати досягнення суб'єктом господарювання позитивних результатів своєї діяльності та запобігати протиправним діям, тобто негативному впливу на компанію. На цій основі, визначено процес контролю для кожного етапу та експортно-імпоротної діяльності (рис. 2), кожен з яких включає конкретні дії та процедури для забезпечення ефективності контролю та дотримання вимог законодавства.

Рис. 2. Етапи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Джерело: авторська розробка

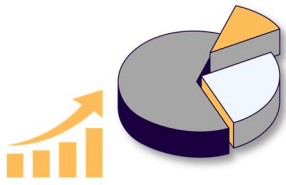

Організація контролю на кожному етапі імпортно-експортної діяльності та прийняття управлінських рішень за результатами контролю дозволяє своєчасно виявляти відхилення та запобігати порушенням законодавства. Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю компанії в її зовнішньоекономічній діяльності часто включає багато аспектів, включаючи аналіз ризиків, контроль і операції. Кількісні критерії для оцінки ефективності внутрішнього контролю представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка ефективності системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств

Показник	Розрахунок
Коефіцієнт ризику контрактів (Contract Risk Ratio, CRR)	$KPK = \frac{KPK3}{3K3EK},$ де $KPK3$ - кількість порушених контрактних зобов'язань, од; $3K3EK$ - загальна кількість зовнішньоекономічних контрактів, од.
Коефіцієнти ефективності внутрішнього контролю (Internal Control Effectiveness Ratio, ICER)	$KEBK = \frac{KПО}{3K3EO},$ де $KПО$ - кількість перевірених операцій, що відповідають внутрішнім стандартам, од; $3K3EO$ - загальна кількість зовнішньоекономічних операцій, од.
Коефіцієнти ефективності управління валютним ризиком (Currency Risk Management Effectiveness, CRME)	$KEUBP = \frac{КУВО}{3КВО},$ де $КУВО$ - кількість успішних валютних операцій, од; $3КВО$ - загальна кількість валютних операцій, од.
Коефіцієнт контролю за митними ризиками (Customs Risk Control Ratio, CRCR)	$KKMP = \frac{KПОМД}{3КМД},$ де $KПОМД$ - кількість правильно оформлених митних декларацій, од; $3КМД$ - загальна кількість митних декларацій, од.
Коефіцієнт впливу внутрішнього контролю на фінансові результати (Control Impact on Financial Results, CIFR)	$KBKфp = \frac{3ПР(ЗБ)}{ПР(ЗБ)},$ де $3ПР(ЗБ)$ - зміни в прибутку/збитку, пов'язані з внутрішнім контролем, тис.грн; $ПР(ЗБ)$ - загальний прибуток/збиток підприємства, тис.грн.

Коефіцієнт внутрішнього контролю за якістю документації (Document Quality Control Ratio, DQCR)	$KB_{\text{Кяд}} = \frac{KDC}{3KD}$, де $3PP(3B)$ - кількість документів, що відповідають стандартам, од; $PP(3B)$ - загальна кількість документів, од.
Коефіцієнт виявлених пошкоджень у ЗЕД (Violation Detection Rate, VDR)	$KB_n = \frac{KB_n}{3K_{no}}$, де KB_n - кількість виявлених порушень, од; $3K_{no}$ - загальна кількість перевірених зовнішньоекономічних операцій, од.

Джерело: сформовано автором на основі [9, с. 42; 12; 13, с. 30; 14]

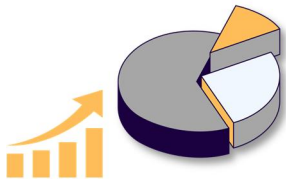
Ці показники дають змогу кількісно оцінити ефективність системи внутрішнього контролю у зовнішньоекономічній діяльності підприємства. І як наслідок, можуть виявити слабкі сторони та привернути увагу до важливих аспектів управління ризиками, які можуть вплинути на продуктивність.

Ефективність внутрішнього контролю ЗЕД оцінюється на основі основних компонентів системи (табл. 2).

Таблиця 2

Ключові складові внутрішнього контролю

Складові внутрішнього контролю	Компоненти внутрішнього контролю
Контроль за митними операціями	Перевірка правильності та періодичності оформлення митних декларацій. Оцінка відповідності товарів і послуг. Перевірка правильності розрахунків митниці
Контроль за валютними операціями	Здійснення валютного контролю за переведенням коштів у межах міжнародних операцій. Перевірка відповідності здійснених валютних операцій валютному законодавству та внутрішнім політикам. Управління валютними ризиками (хеджування валютних коливань, застосування форвардних контрактів та інших інструментів).
Контроль за виконанням зовнішньоекономічних контрактів	Перевірка дотримання умов договорів (поставки товарів, виконання робіт). Оцінка процесу узгодження умов договору, в тому числі цінових і термінових умов. Прийняття відповідного рішення у разі порушення умов контракту.
Документальний	Перевірка правильності оформлення і зберігання документів

контроль	(контракти, митні декларації, банківські документи). Здійснення аудиту фінансових і комерційних операцій для забезпечення відповідності документації вимогам внутрішніх стандартів та зовнішнього регламенту.
----------	---

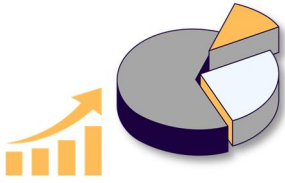
Джерело: сформовано автором на основі [15]

Розробка рекомендацій щодо вдосконалення оцінки системи внутрішнього контролю за зовнішньоекономічною діяльністю є важливим кроком для підвищення ефективності управління ризиками, пов'язаними з міжнародними, митними та валютними операціями. Удосконалення системи внутрішнього контролю не тільки знижує ризики фінансових втрат, правопорушень та шахрайства, а й сприяє підвищенню загальної стійкості підприємства на зовнішньоекономічному ринку (табл. 3).

Таблиця 3

Удосконалення системи внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах нестабільності

Заходи	Рекомендації	Інструменти
Інтеграція технологій автоматизації та інформаційних систем	Інноваційність інформаційних систем для автоматизації процесу внутрішнього контролю за ЗЕД	Використання ERP-систем, аналіз великих даних, впровадження автоматизованого програмного забезпечення для моніторингу зовнішньоекономічних операцій, розробка або інтеграція трекінгових систем для відстеження логістичних процесів
Посилення управління ризиками через прогнозування та аналіз	Удосконалення процесів управління ризиками з метою прогнозування та раннього виявлення потенційних загроз шляхом впровадження	Використання моделей прогнозування ризиків, включаючи тарифний, валютний, контрактний, фінансовий та операційний ризики Регулярний моніторинг змін у міжнародному правовому середовищі Розробка системи оцінки контрагентів для визначення рівня фінансової надійності та потенційного ризику контрагентів
Покращення кадрової підготовки та підвищення кваліфікації персоналу	Підвищення професіоналізму та кваліфікації працівників	Регулярне навчання та сертифікація персоналу. Внутрішнє навчання співробітників. Професійний розвиток через участь у спеціалізованих курсах і семінарах, міжнародних форумах і конференціях.
Удосконалення внутрішніх процедур і	Перегляд та вдосконалення існуючих процедур внутрішнього	Розробка чітких процедур та критеріїв перевірки ЗЕД. Оновлення політики контролю та забезпечення належного

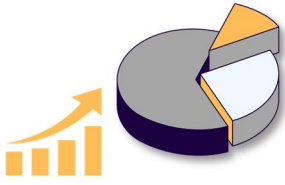

політик контролю	контролю за зовнішньоекономічною діяльністю.	моніторингу кожного етапу ЗЕД.
Покращення взаємодії між підрозділами підприємства	Забезпечення ефективної комунікації та інтеграції між різними секторами підприємства, залученими до ЗЕД	Міжвідомча координація для забезпечення комплексного підходу до управління зовнішньоекономічною діяльністю. Створення єдиного центрального органу контролю. Проведення регулярних міжвідомчих нарад для обміну інформацією та узгодження спільних дій у разі виявлення порушень.
Розширення системи контролю на всіх етапах ЗЕД	Запровадження багаторівневого управління на всіх етапах ЗЕД	Контроль при укладенні контрактів. Контроль у процесі постачання. Контроль після виконання угоди.
Покращення зворотного зв'язку та постійного вдосконалення системи	Моніторинг ефективності системи внутрішнього контролю шляхом створення системи безперервного зворотного зв'язку для	Для оцінки функціонування системи внутрішнього контролю за ЗЕД та виявлення потенційних недоліків, запровадження регулярних аудиторських перевірок. Моніторинг результатів коригувальних дій для перевірки їх ефективності та внесення відповідних коректив.

Джерело: сформовано та доповнено автором на основі [6, с.21; 8, с. 119]

Удосконалюючи систему внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності, підприємства можуть забезпечити високий рівень надійності, знизити ризики порушення законодавства, підвищити ефективність виконання контрактів та зменшити головне фінансові втрати. Впровадження автоматизованих технологій, удосконалення навчання співробітників і внутрішніх процесів, інтеграція з іншими бізнес-процесами та безперервний моніторинг можуть допомогти створити ефективну, адаптивну систему управління, яка реагує на зміни зовнішнього середовища і міжнародних вимог.

Висновки. Таким чином, система внутрішнього контролю підприємства покликана вирішувати низку важливих питань, таких як захист і збереження активів, перевірка точності та повноти бухгалтерських даних, забезпечення ефективності ЗЕД та прибутковості господарських операцій, а також заохочення співробітників до дотримання встановлених внутрішніх політик і правил. У

сучасному бізнес-середовищі актуальність оцінки ефективності системи внутрішнього контролю компанії в її зовнішньоекономічній діяльності вже не викликає сумнівів. Зокрема, проведення регулярної оцінки забезпечить належний контроль за важливими фінансовими потоками в контексті міжнародної торгівлі, сприятиме формуванню стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі їх реальних даних, з метою швидкої адаптації до змін; дає змогу відстежувати нові тенденції та забезпечувати стійкість суб'єкта господарювання.

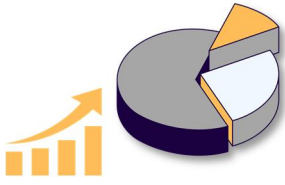
Отже, система внутрішнього контролю сприяє зниженню ризиків ЗЕД, а її об'єктивна оцінка підвищує ефективність контрольних заходів, що дозволяє підприємствам діяти більш стратегічно, оптимізувати свою діяльність та забезпечити стабільність у міжнародному середовищі.

Список використаних джерел

1. Михалків А.А., Косташ Т.В. Внутрішній контроль процесу господарювання: проблеми організації. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 61-65. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2020/13.pdf (дата звернення: 14.10.2024).

2. Кінзерська Н.В. Методичне забезпечення внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств торгівлі. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/442/424> (дата звернення: 14.10.2024).

3. Метіль Т. К., Брезницька С. М. Особливості процесу внутрішнього контролю на агропромислових підприємствах. *Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 27-28 листопада 2024 р. / за заг. ред. І. І. Рекуненка, В. В. Сулим. Суми : Сумський державний університет, 2024. С. 186-

190.

URL:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/97857/1/Metil_internal_control.pdf(дата звернення: 14.10.2024).

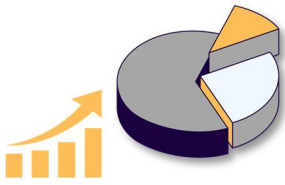
4. Ткачук І.М Актуальні питання побудови внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. *Економічні науки: збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія "Регіональна економіка".* 2021. № 18 (71). С.215-223. DOI: [https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18\(71\)-23](https://doi.org/10.36910/2707-6296-2021-18(71)-23).

5. Сакун А., Пристемський О. Обґрунтування необхідності формуванню внутрішнього контролю при здійсненні операцій з контрагентами. *The II International Scientific and Practical Conference «Discussions for the improvement of science»*, January 16 – 18, Berlin, Germany. С.89-92. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2023/01/Discussions-for-the-improvement-of-science.pdf#page=90> (дата звернення: 14.10.2024).

6. Ключ Ю.І., Іжболдіна А.В. Вдосконалення моделі ефективності внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2020. Випуск №44. С.21-29. DOI: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2020-44-2>.

7. Маланкевич В.М., Чубай В.М. Аналіз та внутрішній контроль операцій з основними засобами: проблеми та способи їх вирішення. *Економіка та суспільство.* 2023. Випуск № 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-20>.

8. Чиж В., Керезвас І. Evaluation of the effectiveness of the internal control system during the innovative development of industrial enterprises. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2023. Випуск 6 (06). С.119-124. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.6-22>.

9. Ковальова М. Л. Особливості системи управління митними ризиками: світовий та український досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 35. С. 42-46. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-35-8>.
10. Тищенко В.Ф., Кулик Ю.С. Митні ризики: сутність та управління. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-15>.
11. Туржанський В. А., Неліпович О. В. Європейські орієнтири розвитку системи управління митними ризиками в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 1 (48). С. 206-213. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-48-29>.
12. Кириченко О. М., Поліщук А. В. Управління валютними ризиками при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. № 8. DOI: 10.32702/2307-2105.2022.8.33.
13. Танасієва М.М., Никифорак І.І. Ризики як об'єкт внутрішнього контролю: виявлення та оцінка. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 3 (97). С. 30-35. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2021-3\(97\)-30-35](https://doi.org/10.26642/jen-2021-3(97)-30-35).
14. Thabit T. H., Solaimanzadah A., Mohammed M. A. Determining the Effectiveness of Internal Controls in Enterprise Risk Management Based on COSO Recommendations. *International Conference on Accounting, Business, Economics and Politics*. 2019. Pp.381-390. URL: https://www.researchgate.net/publication/334039816_Determining_the_Effectiveness_of_Internal_Controls_in_Enterprise_Risk_Management_based_on_COSO_Recommendations (дата звернення: 14.10.2024).
15. Efsun Fatemeh Amani Moghanjoughi та Dr. Cem Niyazi Durmuş. The Effect of the Internal Control System on the Activity Audit Process. URL: <https://teolupus.com/en/efficiency-of-internal-control-system/> (дата звернення: 14.10.2024).